

ITÄ-10 Isotalo Outi(UM)

11.12.2019

PYYDETÄÄN VAITELIAISUUTTA
Vaitelaisuuspyyntö, kunnes asiasta
neuvoston päätös.
Neuvoston päätös 20.12.2019.
Vaitelaisuuspyyntö kumottu 20.10.2020.

Asia

**EU/YUTP/EDUSKUNNALLE TIEDOTTAMINEN/Ukrainan tilannetta epävakauttavien
Venäjän toimien johdosta käyttöön otettujen rajoittavien toimenpiteiden voimassaolon
jatkaminen**

Kokous

U/E/UTP-tunnus

UTP 5/2014 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan unionin neuvosto päätti 31.7.2014 (2014/512/YUTP) asettaa rajoittavia toimenpiteitä Ukrainan tilannetta epävakauttavien Venäjän toimien johdosta (nk. sektorikohtaiset talouspakotteet) ja laajensi niitä 12.9.2014 (2014/659/YUTP). Eurooppa-neuvosto päätti 19.3.2015, että näiden toimenpiteiden voimassaolon kesto riippuu Minskin sopimusten täydestä täytäntöönpanosta.

Rajoittavien toimenpiteiden voimassaoloa on tarkasteltu puolen vuoden välein. Viimeksi voimassaoloa jatkettiin 27.6.2019 tehdyllä neuvoston päätöksellä 31.1.2020 asti. Voimassaolon jatkosta päätetään 13.-14.12.2019 Eurooppa-neuvostossa. Tämän jälkeen rajoittavien toimenpiteiden uusimista aletaan käsitellä neuvoston työryhmässä. Poliittisen vuoropuhelun tiivistymisestä huolimatta Minskin sopimusten toimeenpano ei ole edennyt, mistä johtuen rajoittavien toimenpiteiden voimassaoloa tultaneen jatkamaan puolella vuodella.

Suomen kanta

Suomi pitää perusteltuna jatkaa Ukrainan tilannetta epävakauttavien Venäjän toimien johdosta asetettujen rajoittavien toimenpiteiden (nk. sektorikohtaiset talouspakotteet) voimassaoloa, koska Minskin sopimusten toimeenpano ei ole edennyt.

Suomi pitää tärkeänä, että EU:n toimissa lähtökohtana ovat johdonmukaisuus, suhteellisuus ja vahva oikeusperusta. Tähän mennessä EU on toiminut johdonmukaisesti ja lisännyt Venäjään kohdistuvia toimia tilanteen niin vaatiessa. Suomi tukee EU:n toimintatapaa.

Suomi pitää tärkeänä, että EU toimii pakotteissa yhtenäisesti.

Suomi tukee Ukrainan konfliktin ratkaisupyrkimyksiä ja kannustaa osapuolia poliittisen vuoropuhelun jatkamiseen ja käytännön toimiin.

Pääasiallinen sisältö

Minskin sopimusten toimeenpanon tilanne

Eurooppa-neuvosto kytki 19.3.2015 Venäjää kohtaan asetetut sektorikohtaiset talouspakotteet Minskin sopimusten täyteen toimeenpanoon. Minskin kontaktiryhmässä (Etyj, Ukraina, Venäjä ja epävirallisesti separatistien edustajat) 5.9.2014 solmittua Minskin sopimusta vahvistettiin 19.9.2014 lisäpöytäkirjalla ja 12.2.2015 Normandia-formaatissa (Venäjä, Ukraina, Ranska ja Saksa) neuvotellulla toimeenpanopöytäkirjalla. Syyskuussa 2016 solmittiin lisäksi puitesopimus, jolla määriteltiin kolme pilottialuetta (Stanytsia Luhanska, Zolote, Petrivske), joilla joukkojen ja kaluston vetäytyminen toteutettaisiin ensimmäisenä. Suomi tukee Etyj:n ja Normandia-ryhmän toimintaa Itä-Ukrainan konfliktin ratkaisemiseksi esimerkiksi osallistumalla Etyjin tarkkailumission.

Poliittinen vuoropuhelu konfliktin ratkaisuksi on edistynyt. Kolmikantainen kontaktiryhmä on tavannut säännöllisesti, mutta Ukrainan ja Venäjän vuoropuhelu on myös lisääntynyt ja Normandia-ryhmän toiminta on tiivistynyt. Normandia-ryhmän päämiestapaaminen järjestetään 9.12.2019 yli kolmen vuoden tauon jälkeen.

Minskin sopimusten yhtäkään kohtaa ei ole saatu kokonaisuudessaan toimeenpantua. Suurin erimielisyys koskee sopimuskohtien toimeenpanon järjestystä. Ukraina korostaa turvallisuuselementtien kuten tulitauon ja raskaan aseistuksen poisvetämistä ja Venäjä poliittisia elementtejä, kuten paikallisvaalien järjestämistä ja separatistialueiden erityisaseman vahvistamista.

Lokakuussa hyväksytty Steinmeier-malli ei ratkaissut em. erimielisyyttä. Mallin mukaisesti ei-hallinnon valvomille Itä-Ukrainan alueille myönnettäisiin pysyvä erityisasema, mikäli alueilla järjestetään Ukrainan lainsäädännön ja Etyj-standardien mukaiset paikallisvaalit. Ukrainan ehdot vaalien järjestämiselle ovat Minskin sopimusten mukaisia: vaalit noudattavat Ukrainan lainsäädäntöä, ne järjestetään vasta, kun ulkomaiset joukot ovat vetäytyneet Ukrainasta ja kun Ukraina on saanut valvontaansa sen ja Venäjän välisen rajan. Ukrainassa on ollut vuodesta 2014 voimassa laki em. alueiden väliaikaisesta itsehallinnosta. Lakia ei ole kuitenkaan toimeenpantu Ukrainan edellyttäessä ulkomaisten joukkojen poistumista Ukrainasta.

Heinäkuussa solmittu viimeisin tulitauko piti aiempia paremmin, mutta sekään ei lopettanut viihollisuuksia ja konfliktissa on tullut kuolonuhreja viikoittain. Tulitaukorikkomukset ovat jälleen lisääntynyt syksyn kuluessa.

Joukkojen ja sotilaskaluston poisvetäminen kolmella kontaktilinjan ylityspaikalla Stanytsia Luhanskassa, Zolotessa ja Petrivskessä on viety loppuun. Kyse on kuitenkin yhteensä noin kuuden kilometrin pituisesta alueesta lähes 500 km pitkällä kontaktilinjalla. Raskaan aseistuksen poisvetämistä ei ole voitu vahvistaa muualla kontaktilinjalla. Etyjin tulisi valvoa tulitauon noudattamista ja aseistuksen poisvetämistä, mutta sen toimintaa häiritään ja pääsyä monille alueille, erityisesti Ukrainan ja Venäjän välisen rajan tuntumaan, estetään edelleen. Etyjin käyttämiä miehittämättömiä valvontalennokkeja on tuhottu. Myös miinojen ja räjähtämättömien ammusten kartoittaminen on näistä syistä vaikeaa. Etyj voi turvallisuussyistä partioida vain valoisaan aikaan ja asfaltoiduilla teillä.

Ukrainan ja Venäjän välillä toteutettiin 7.9.2019 vankienvaihto. Vaikka kyse oli erityisesti inhimillisestä näkökulmasta merkittävästä asiasta, kyse ei ole Minskin sopimusten toimeenpanosta. Vangit eivät liittyneet Itä-Ukrainan konfliktiin, vaan erityisesti Krimin ja Kertshinsalmen tilanteeseen.

Minskin sopimuksissa sovitaan myös perustuslakiuudistuksesta (ml. desentralisaatio), separatistien armahtamisesta, panttivankien vaihtamisesta, humanitaarisen avun perille pääsystä, sosioekonomisten yhteyksien palauttamisesta separatistien hallitsemille alueille, valtakunnanrajan palauttamisesta Ukrainalle sekä ulkomaisten aseellisten joukkojen poistamisesta Ukrainan alueelta. Näidenkään sopimuskohtien toimeenpano ei ole edennyt, vaikka keskusteluja esimerkiksi humanitaarisen tilanteen ja sosioekonomisten yhteyksien parantamisesta käydään. Venäjän huhtikuussa 2019 tekemä päätös helpottaa separatistialueilla asuvien Venäjän kansalaisuuden saamista vaikeuttaa osaltaan valtakunnan raja palauttamista Ukrainan hallintaan.

Rajoittavien toimenpiteiden kohteena olevat alat (sektorikohtaiset pakotteet)

Euroopan unioni on ottanut käyttöön rajoittavia toimenpiteitä Ukrainan tapahtumien vuoksi usealla eri perusteella. Ukrainan tilannetta epävakauttavien Venäjän toimien johdosta käyttöön otetut sektorikohtaiset talouspakotteet perustuvat neuvoston päätökseen 2014/512/YUTP ja neuvoston asetukseen (EU) N:o 833/2014, jotka tulivat voimaan 1.8.2014. Pakotteita laajennettiin neuvoston päätöksellä 2014/659/YUTP ja asetuksella (EU) N:o 960/2014, jotka tulivat voimaan 12.9.2014.

Pakotteilla on rajoitettu tiettyjen Venäjän valtion omistamien rahoituslaitosten sekä puolustusalaalla ja öljyalalla toimivien venäläisyriyten pääsyä EU:n pääomamarkkinoille, määrätty aseiden ja muiden puolustustarvikkeiden vienti- ja tuontikielto, sekä kielletty sotilaalliseen loppukäyttöön tai nimetyille puolisotilaallisille loppukäyttäjille tarkoitettujen kaksikäyttötutteen vienti ja tiettyjen arktisissa, syvänmeren- tai liuskeöljyprojekteissa käytettävien loppukäyttötutteen (sensitiivinen teknologia) vienti. Lisäksi näihin liittyvä tekninen apu, välityspalvelut ja rahoitus ovat kiellettyjä.

Sektorikohtaisten pakotteiden ja Venäjän vastatoimien taloudelliset vaikutukset

Suomi on kärsinyt keskimäärin monia muita maita vähemmän EU:n Venäjän vastaisista talouspakotteista. Pakotteiden suorat vaikutukset Suomeen ovat pysyneet rajallisina, sillä ne eivät kohdistu Venäjä-viennin kannalta keskeisiin tuotteisiin ja palveluihin. Pakotteiden alaisten tuoteryhmien osuus Suomen koko Venäjä-tavaraviennistä oli ennen kriisiä noin puoli prosenttia. Vaikutukset yksittäisiin yrityksiin vaihtelevat.

Vastatoiminaan Venäjä asetti elokuussa 2014 tuontikieltoon tiettyjä elintarvikkeita ja maataloustuotteita. Vastatoimia on jatkettu vuoden 2020 loppuun asti. Niiden kesto ei ole enää sidottu EU-pakotteiden voimassaoloon, vaan taustalla on tavoite omavaraisuuden kasvattamisesta ja kotimaisen elintarviketuotannon tukeminen (tuonninkorvauspolitiikka). Vastatoimilla on ollut EU:n talouspakotteita suurempi vaikutus Suomelle. Venäjän osuus Suomen elintarvikeviennistä oli 27 prosenttia ennen vastatoimia, vuonna 2018 osuus oli 6 prosenttia. Venäjän osuus Suomen maitosektorin kokonaisviennistä on laskenut 45 prosentista alle puoleen prosenttiin. Yritykset ovat onnistuneet löytämään korvaavia markkinoita mm. Aasiasta ja Euroopasta.

Pakotetilanteen on Euroopan komission analyyseissä arvioitu selittävän noin kolmanneksen EU:n Venäjä-viennin laskusta. Siten muilla tekijöillä, kuten öljyn hinnan

laskulla, ruplan arvon heikkenemisellä, Venäjän taloustilanteen yleisellä heikentymisellä ja protektionismin kasvulla on ollut pakotteita merkittävämpi vaikutus eurooppalaisten ml. suomalaisten yritysten vientimahdollisuuksiin. EU-maiden markkinaosuuden lasku Venäjällä selittyy ainakin osin myös pitkäaikaisilla trendeillä, kuten Kiinan osuuden suhteellisella kasvulla.

Länsimaiden Venäjää vastaan asettamilla pakotteilla on todettu olevan selvä negatiivinen vaikutus erityisesti rahoitusmarkkinoihin ja sitä kautta Venäjän talouskasvuun.

Henkilöihin ja yhteisöihin kohdistuvat pakotteet

Euroopan unionin neuvosto päätti 17.3.2014 Ukrainan alueellista koskemattomuutta, suvereniteettia ja itsenäisyyttä uhkaaviin tekoihin liittyvistä rajoittavista toimenpiteistä (2014/145/YUTP ja asetus (EU) N:o 269/2014). Nämä nk. henkilöpakotteet ovat nykyisellään voimassa 15.3.2020 asti. Pakotteiden määräaikaistarkastelu tehdään puolivuositain. Tällä hetkellä pakotteiden piirissä on 170 henkilöä ja 44 yhteisöä. Pakotelistattujen henkilöiden ja yhteisöjen omaisuus on jäädytetty ja varojen luovuttaminen näille tahoille on estetty. Henkilöiden maahantulo ja kauttakulku EU:ssa on estetty.

Ukrainan konfliktiin liittyen EU on johdonmukaisesti lisännyt Venäjään kohdistuvia toimia tilanteen niin vaatiessa. Viimeksi maaliskuussa EU asetti henkilöitä ja yhteisöjä pakotteiden piiriin vastauksena Venäjän toimille Kertshinsalmella. Krimillä käytyihin vaaleihin liittyen EU pakotelistasi henkilöitä viimeksi 14.5.2018 Krimillä järjestettyjen Venäjän presidentinvaalien jälkeen. Venäjällä syyskuussa 2019 järjestetyt paikallisvaalit käytiin myös Krimillä. EU tulee jatkamaan johdonmukaisella linjalla ja pakotelistamaan vaaleihin liittyviä henkilöitä. Esitystä käsitellään työryhmätasolla ja neuvosto tehnee päätöksen vuoden loppuun mennessä.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

UM/ITÄ-10, Outi Isotalo, 0295 351 748
 UM/ITÄ-20, Päivi Nevala, 0295 350 085
 UM/TUO-20, Heli Honkapää, 0295 351 455
 UM/OIK-10, Harri Sallinen, 0295 350 551

EUTORI-tunnus

EU/2019/0167

Liitteet

Viite

Asiasanat
Hoitaa

Tiedoksi
